Valiokunnan lausunto YmVL 11/2020 vp– HE 104/2020 vp

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 104/2020 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Eriika Melkas, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Anu Karjalainen, ympäristöministeriö
- yli-insinööri Kaisa Kauko, ympäristöministeriö
- lainsäädäntöneuvos Markus Tervonen, oikeusministeriö
- johtaja Heikki Väisänen, Energiavirasto
- johtaja Ulla Suomi, Motiva Oy
- asiantuntija Sirpa Leino, Energiateollisuus ry
- lakimies Vilma Pihlaja, Kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjät - KOVA ry
- lakiasiantuntija Laura Lithenius, Suomen Isännöintiliitto ry
- johtava asiantuntija Petri Pylsy, Suomen Kiinteistöliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suomen ympäristökeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Rakennusteollisuus RT ry
- RAKLI ry
- Suomen Opiskelija-asunnot SOA ry
- Suomen Vuokranantajat ry
- Vuokralaiset VKL ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- WWF Suomi

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna osaltaan täytäntöön energiatehokkuusdirektiivin muutoksen velvoitteet sähkön, kaasun, kaukolämmön ja -jäähdytyksen sekä lämpimän käyttöveden mittaamisesta ja laskutuksesta sekä niihin liittyvien tietojen antamisesta. Keskeiset ehdotukset koskevat kaukolämmön ja -jäähdytyksen mittareita, mittaamista ja laskutusta sekä huoneistokohtaisia vesimittareita, mittaamista ja laskutusta. Esitys sisältää muutosehdotuksia energiatehokkuuslakiin ja asumisen lainsäädäntöön (kuten asunto-osakeyhtiölaki, asuinhuoneiston vuokrauksesta annettu laki, asumisoikeusasunnoista annettu laki sekä vuokra-asuntojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annettu laki). Ympäristövaliokunta on tarkastellut ehdotusta toimialansa kannalta ja kiinnittää talousvaliokunnan huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Ympäristövaliokunta pitää lähtökohtaisesti tärkeinä direktiivin tavoitteita energiansäästöstä ja energiatehokkuuden parantamisesta katsoen, että sääntely edistää pitkällä tähtäimellä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä tuoden samanaikaisesti kustannussäästöjä veden ja energian loppukäyttäjälle. Asumisen osuus kuluttajan keskimääräisestä hiilijalanjäljestä on noin 30 %, ja siihen voi osaltaan vaikuttaa kiinnittämällä huomiota lämpimän käyttöveden ja energian kulutukseen. Myös tekniset ratkaisut ovat tehokas tapa vähentää energiankulutusta. Tällaisia ovat esimerkiksi vettä säästävät vesikalusteet ja kodinkoneet sekä vuotovahdit.

Valiokunta toteaa, että direktiivin täytäntöönpano on pääasiassa teknistä sääntelyä, jossa kansallinen liikkumavara on suhteellisen vähäinen. Hallituksen esityksen mukainen täytäntöönpanotapa lisää mittaukseen ja laskutukseen perustuvia hallinnollisia kuluja jonkin verran, mutta silti vähäisessä määrin, ja toisaalta mittarit ovat yleistyneet jo vapaaehtoisinkin toimin. Eräitä mittaroinnin tekniseen toteutettavuuteen ja kustannustehokkuuteen liittyviä poikkeusmahdollisuuksia kuitenkin on, ja nämä on direktiivin täytäntöönpanossa perustellusti ehdotettu hyödynnettäväksi.

Erityisesti vedenkulutuksen osalta kulutustottumuksiin voi käytännössä tehokkaasti vaikuttaa silloin, kun loppukäyttäjä saa kulutuksestaan ajankohtaista tietoa helposti ymmärrettävässä muodossa ja tämä johtaa kulutustapojen muuttamiseen. Mahdollisuus reaaliaikaisen mittaustiedon saamiseen voi myös nopeuttaa esimerkiksi vesivahinkojen huomaamista ja siten ennaltaehkäistä mittavienkin vahinkojen syntymistä. Valiokunta huomauttaa myös, että kaikille kuluttajille sähköiset informointitavat kulutuksesta eivät välttämättä ole tehokkaimmin arjessa hyödynnettävissä, vaan itseluettavat mittarit saattaisivat joskus kiinnittää paremmin huomion kulutukseen. Etäluettavien mittareiden tuottaman informaation osalta olisi hyödyllistä tarjota kuluttajalle nopeasti tietoa esimerkiksi poikkeuksellisista kulutuspiikeistä, jotka hyödyttäisivät myös mahdollisten vuotojen havaitsemista.Tärkeää energiansäästötavoitteiden toteutumisen kannalta kuitenkin on, että asukkaat motivoituisivat välttämään käytännön arjessaan turhaa kulutusta.

Hallituksen esityksen mukaan olemassa olevat lämpöenergiamittarit tulee muuttaa etäluettaviksi tai korvata etäluettavilla mittareilla viimeistään 31.12.2026. Velvoitteella ei ole huomattavaa vaikutusta käytännössä, sillä nyt jo yli 95 % kaukolämmön myynnistä on etäluennan piirissä. Lämmityksen ja jäähdytyksen osalta huoneistokohtaista mittausta ei hallituksen esityksessä ehdoteta otettavaksi käyttöön, vaan kustannustehokkuuteen ja tekniseen toteutettavuuteen perustuvan direktiivin salliman poikkeusperusteen käyttöä jatketaan entiseen tapaan. Poikkeuksen hyödyntä-

minen on tärkeää, sillä huoneistokohtaisesta lämpöenergiamittaroinnista saatavissa olevat hyödyt jäisivät kustannuksia olennaisesti vähäisemmiksi.

Energiatehokkuusdirektiivi edellyttää asuinrakennuksissa lämpimän käyttöveden huoneistokohtaisten vesimittareiden asentamista, kulutuksen mittaamista ja laskutusta kulutuksen perusteella. Vaatimukset koskevat moniasuntoisia rakennuksia, joiden vesi lämmitetään keskitetysti. Hallituksen esityksessä hyödynnetään direktiivin sallimaa kustannustehokkuuteen ja tekniseen toteutettavuuteen perustuvaa poikkeusta siitä, että huoneistokohtaiset etäluettavat mittarit on asennettava vasta seuraavan linjasaneerauksen yhteydessä. Vesimittareiden etäluettaviksi muuttamista koskeva poikkeamismahdollisuus toteutetaan ehdotuksen mukaan asunto-osakeyhtiölakiin ja muuhun esityksen asumislainsäädäntöön sisällytettävin siirtymäsäännöksin eli siten, että sääntely tulee koskemaan taloyhtiöitä, joihin asennetaan lakien voimaantulon jälkeen haetun rakennusluvan perusteella huoneistokohtaiset vesimittarit.

Direktiivin vähimmäisvaatimuksesta poiketen hallituksen esityksessä ehdotetaan velvoitteen piiriin otettavaksi myös kylmän veden huoneistokohtainen mittaus ja laskutus kulutuksen perusteella, koska niiden toteuttamista yhdellä kertaa pidetään tarkoituksenmukaisena myös kuluttajan kannalta. Ympäristövaliokunta pitää ratkaisua kannatettavana todeten, että Suomessa maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annetun asetuksen (1047/2017) vaatimus huoneistokohtaisten vesimittareiden asentamiseen kylmälle ja lämpimälle käyttövedelle uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisen yhteydessä on ollut voimassa 1.1.2018 alkaen. Uudisrakentamista vaatimukset ovat kuitenkin tätä ennen koskeneet vuoden 2011 alusta alkaen ja korjausrakentamista 1.9.2013 alkaen. Vaatimukset ovat kuitenkin koskeneet vain asentamista, mutta eivät niiden käyttöä laskutuksen perusteena. Valiokunta toteaa, että lainvalmistelun yhteydessä tehtyjen selvitysten mukaan kylmän veden mittaukseen perustuva laskutus on keskimäärin kannattavaa, eikä siitä yleensä seuraa merkityksellisiä lisäkustannuksia.

Valiokunta kiinnittää talousvaliokunnan huomiota opiskelijasoluasuntoja koskevaan erityistilanteeseen. Sääntelyn tavoittelema vedenkulutuksen kustannuksen kohdistaminen käyttäjälle on ilmeisen mahdotonta tyypillisesti opiskelija-asumiseen käytettävissä soluasunnoissa, joissa useampi soluasukas jakaa yhden vesipisteen. Tällöin soluasukkaiden vesilasku riippuisi muiden soluasukkaiden kulutuksesta, minkä lisäksi asukkaiden nopea vaihtuvuus asettaisi omat lisähaasteensa kustannusten oikealle kohdentamiselle. Siirtymäaika on pitkä, sillä kuten edellä on todettu, mittarit on asennettava vasta seuraavan linjasaneerauksen yhteydessä, mutta ei poista ongelmaa. Valiokunta esittää talousvaliokunnalle, että se selvittää mahdollisuudet säätää tai muutoin ohjata käytäntöä siten, että huoneistokohtaisesta asennusvelvoitteesta voitaisiin poiketa soluasuntojen osalta.

Valiokunta pitää vedenkulutuksen mittaamista ja käyttöä laskutusperusteena lämpöenergiaan verrattuna olennaisesti tehokkaampana ja vaikuttavampana tapana kiinnittää kuluttajan huomio kulutukseen ja kustannussäästömahdollisuuksiin. Mittarit eivät kuitenkaan aina toimi virheettömästi, minkä lisäksi niitä tukevien tietojärjestelmien toiminta voi olla toisinaan epäluotettavaa. Valiokunta esittää, että talousvaliokunta harkitsee mahdollista tarvetta täsmentää laskutusperusteita koskevia säännöksiä siten, että häiriötilanteet otetaan riittävästi huomioon.

Valiokunta korostaa lisäksi kulutusta koskevien tietojen osalta tarvetta varmistaa loppukäyttäjien yksityisyyden suoja ja tietosuoja EU:n tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Ilman asianmukaista tietosuojaa voi esimerkiksi uhka mahdollisuudesta seurata asuntojen mahdollista tyhjillään oloa kulutustietojen perusteella kasvaa ja siten lisätä järjestäytyneen rikollisuuden toteuttamia asuntomurtoja. Myös energiatehokkuusdirektiivi velvoittaa edistämään kyberturvallisuutta ja varmistumaan tietosuojasta ja yksityisyydensuojasta.

Valiokunta kiinnittää lopuksi talousvaliokunnan huomiota siihen, että ehdotettu sääntely on varsin vaikeaselkoista. Pääasiallisena syynä tähän on se, että täytäntöönpantava direktiivi on hankalalukuinen, ja toisaalta poikkeusmahdollisuuksilla on olennainen merkitys, ja käytännössä sinänsä kannatettavista siirtymäajoista tulee pitkiä. Näistä syistä on selvää, että lain toimeenpanon tueksi tarvitaan selkeää ja pitkäjänteistä viestintää, neuvontaa ja ohjeita niin taloyhtiöille kuin eri sidosryhmille, kuten vuokralaisille ja asumisoikeusasukkaille.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Sari Multala kok
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Mikko Lundén ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos